13.00.00	13.00.06	01.00.00
13.00.01	13.00.07	02.00.00
13.00.02	13.00.08	03.00.00
13.00.03	13.00.09	09.00.00
13.00.04	07.00.00	10.00.00
13.00.05	19.00.00	11.00.00

№5/2025

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 438 sahifa, 14-may, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:
Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich – Tarix fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A`ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Umarova H.O'. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Toshkent davlat texnika universiteti, G. V. Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti Toshkent temir yo'l muhandislari instituti.

EDITOR-IN-CHIEF:
Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich – Doctor of Historical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Umarova H.O'. – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali Oliy attestatsiya komissiyasining 26-08-2024 yildagi №11-05-4381/01-Kengash tavsiyasiga ko'ra, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning tadqiqot ishlari yuzasidan dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Asos: OAK Pedagogik texnologiyalar va psixologik tadqiqotlar bo'yicha ekspert kengashi tavsiyasi (29-10-2024-y.; №10); OAK Tartib-qoida komissiyasi qarori (30-10-2024-y., №10/24); OAK Rayosatining qarori (31-10-2024-y., №363/5).

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.06.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA

Nutq oʻstirish mashgʻulotlarida maqol va rivoyatlardan foydalanish texnologiyasi 12
Azimova Nodira Xikmatovna

Matematikada oʻtkaziladigan sinfdan tashqari viktorina, matematik ertalik va matematik musobaqalarni tashkil etish........ 15
Azizova Dilnoz Yoʻldashevna

Adabiy ta'limda fanlararo integratsiyani rivojlantirishda didaktik oʻyinlarning oʻrni 19
Hasanova Bahora Isa qizi

Boshlangʻich sinf ona tili darsliklaridagi kognitiv-pragmatik mashqlar turlari va mazmuni........ 22
Jahonova Nargiza Yunus qizi

Umumiy oʻrta ta'lim maktablarida kimyo fanidan uyga vazifalarni tashkil etishda QUIZ testlardan foydalanish 28
Jamolova Nodirabegim Jobir qizi

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning tadqiqotchilik faoliyatini tashkil etishning dolzarbligi 32
Mazgarova Durdona Shuxrat qizi, Mirzakamolova Komola Xojiakbar qizi

Understanding and Using Articles in English: A Practical Approach........ 35
Mustafoyeva Nigina Shuhrat kizi

Boʻlajak tarbiya fani oʻqituvchilarining kasbiy tayyorgarligi jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslari........ 40
Nosirova Dilfuza

Ona tili va oʻqish savodxonligi fanining boshlangʻich ta'limdagi oʻrni va ahamiyati 45
Otamurodova Mahfirat Husan qizi

Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sohasidagi qaror va qonunlari asosida maktabgacha yoshdagi bolalarda tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirishga zamonaviy yondashuv 49
Imamova Nilufar Zabiyxulla qizi, Poʻlatova Mahfuza Toʻlqin qizi

Maktabgacha ta'lim tashkiloti rahbarlarining kasbiy etikasi va madaniy salohiyatini shakllantirish omillari... 52
Qodirova Fotima Rashidovna

Boshlangʻich ta'limda tarbiya jarayonining samaradorligini oshirishda xorijiy tajribalarining qiyosiy tahlili.... 55
Shokirova Madinabonu Shomurod qizi

Boshlangʻich sinflarda matematika oʻqitishda mental arifmetikaning oʻrni........ 59
Sulaymonova Nigora Olimjon qizi

Boshlangʻich ta'limda ta'lim samaradorligini oshirishda xorijiy tajribalardan foydalanish mexanizmlari (Singapur ta'lim tizimi misolida)........ 63
Taniqulova Oʻgʻiloy Fahriddin qizi

SWOT texnologiyasi asosida talabalarning tadqiqotchilik koʻnikmalarini rivojlantirish modeli........ 66
Abdusalomova Saidabonu Ziyovuddin qizi

Механизмы формирования характера трудолюбия в младшем школьном возрасте 69
Зияев Амаль Толибович

Современные методы обучения иностранному языку в начальных классах 72
Косимова Шахризода Бахромжон кизи, Рузметова Хилола Абдушариповна

Ислам в духовных исканиях льва толстого: уважение великого писателя к религии и пророку 75
Мамасодикова Махзуна Жалол кизи

Проблемы и особенности перевода с узбекского языка на русский: анализ ошибок и пути решения 78
Холмуродова Дилдора Хусниддиновна

Развитие русского языка в современном мире 80
Чернова Татьяна Алексеевна, Темиров Руслан Расул угли, Хасанов Сайхунбек Килич угли

Ona tili ta'limida muqobil javobli testlardan foydalanishning afzalliklari........ 83
Komilova Lola Nasilloyevna

Maxsus pedagogikani oʻqitishda klinik, tarixiy, psixologik, didaktik materiallarni integrativ oʻqitish metodlari 91
Djavlanova Nodira Xamza qizi

Professional ta'lim muassasalari o'quvchilarining loyihalash kompetentligini shakllantirish 94
Xidirova Dildora Zayniddinovna

Formation of Cultural Tolerance in Preschool Children Through Foreign Language Learning Using Digital Educational Resources 98
Dadakhanova Mohlaroyim Muratvayevna

Ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlash va qo'llab-quvvatlashning samarali usullarini o'rganish 106
Ataullayev Fazliddin Fahriddin o'g'li

O'quv jarayonida sun'iy intellekt tizimlaridan foydalanishning ta'limiy aspektlari tahlili 110
Zubayda Barnoyeva

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida funksional savodxonlikni shakllantirishning nazariy va metodik manbalari 116
Mirxalilova Nargiza Akbarovna, Usmanova Mashkura Mirzoroximovna, Xunarova Lobar Akbaraliyevna

Butun dunyoda nogiron bolalarga nisbatan munosabat: stereotiplar va ularni yengish 120
Axmadova Shahloxon Voxid qizi

Ijtimoiy va pedagogik riablitatsiyon deviant xulqi bo'lgan o'smirlar 124
Abduvaliyeva Mashhura Abduvohid qizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mehnat munosabatlarini tartibga solishda sog'lom ish muhitini yaratish 127
Qosimova Shaxnoza Nuriddinovna

Maktab o'quvchilarida chet tili bo'yicha strategik kompetensiyani shakllantirish: psixolingvistik asoslar 131
Akmalxonova Nodira

Chet tillarini o'zlashtirishning psixolingvistik asoslari: A. A. Leontyev qarashlarining tahlili 137
B. O. Toshboyeva

O'quvchilarni tabiiy-ilmiy savodxonligini shakllantirish asosida tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning xususiyatlari mazmuni 143
Ro'zimatov Jamshid Alisher o'g'li

Boshlang'ich sinf "tarbiya" darslarida o'quvchilarning tanqidiy tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan mavzularning mazmun-mohiyati 148
Xoliqulova Moxichehra Nodir qizi

Развитие деонтологической компетентности будущих учителей предмета "воспитания" 152
Вахобов Анвар Абдусаттор угли

Obrazli tafakkur – boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini o'stiruvchi vosita 155
Turg'unova Xumora Xusniddin qizi

Boshlang'ich sinflarda janriy xususiyatlariga ko'ra ifodali o'qish ko'nikmasining yo'nalishlari 158
Tirkasheva Xumora Nurali qizi

Sharof Boshbekovning "Temir xotin" dramasida dramatik diskursning semantik va sintaktik qurilishi 162
Mavlanova Xafiza Gulmurodovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarning teleko'rsatuvlar vositasida nutq madaniyatini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida 166
Abduvosiyeva Mahmuda Xamidullo qizi

"O'z-o'zini rivojlantirish", "amaliyot" hamda "pedagogik amaliyot" tushunchalarining ijtimoiy-falsafiy, pedagogik talqini 169
Adasheva Matluba

Kursantlarda muzokaraga kirishish ko'nikmalarini shakllantirishda nizoli vaziyatlar strategiyalarining psixologik o'rni 173
Azamjonova Oyniso Qahramon qizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari boshqaruvi jarayonida rahbar kompetensiyalarini rivojlantirishning zamonaviy metodik yondashuvlari 178
Berdiyeva Dilafruz Shuxratovna

Boshlang'ich ta'lim o'quv-tarbiya jarayonida mashq daftarining o'rni va ahamiyati 182
Bo'ronova Maftuna Valijon qizi

Raqamli texnologiyalar yordamida kitobxonlik madaniyatini takomillashtirishning nazariy asoslari 186
Burxanov Bahodir Baxtiyorxodjaevich

Yoshlar orasida emotsional intellektni rivojlantirishning psixologik asoslari 191
Darvishxojayev Xasan Abdulxakimovich

Boshlang'ich sinf tabiiy fanlar darslarida virtual ta'lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari 195
Djurayeva Nargis Narkulovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Ingliz tilida talaffuzni o'rgatishda samarali zamonaviy kompyuter dasturlari 198
Ernazarova Shahnoza Ergash qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyaning ahamiyati va ma'naviyatga ta'siri 202
Fayziyeva Dilfuza Tohir qizi

The Importance of Modern Technologies For Improving Speech Skills of Primary Students 206
I. A. Komolova

Bo'lajak pedagoglarning ta'lim jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishining o'ziga xos imkoniyatlari 209
Inadullayeva Sevara Qahramonovna

O'quvchilarning jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiruvchi metodlar 212
Jumanova Shaxnoza Baxromjanovna

Ulug'bek Hamdamning "Isyon va itoat" romanida obrazlar hayotiga konfliktning ta'siri 215
Karimova Mahliyoxon Mahkamjon qizi

Sharq mutafakkirlari qarashlarida harbiy xizmatchilarda psixik o'zini o'zi boshqarish muammolarining metodologik tahlili 219
Kiyomxujaeva Madina Rustambek qizi

Xorijiy tillarni o'qitishda milliy va xalqaro tajribalarni solishtirish 224
Jumaboyeva Malika, Eshpolatova Nozima, Ne'matova Shahzoda, Razzakova Nodira

Maktabgacha ta'lim tashkilotida markazlar faoliyatini rivojlantirishda tarbiyachining nutqiy madaniyati 227
Nazarova Zulayxo Turabovna, Oydinova Baxriniso Burxon qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarni faoliyatlar orqali ma'naviy-ma'rifiy qiyofasini shakllantirishda tarbiyachining vazifalari 231
Niyozova Maftuna Normaxmat qizi

Bo'lajak o'qituvchilarni raqamli ta'lim muhitida "Smart-Learning" texnologiyalarini samarali qo'llashga tayyorlash metodikasi (umumiy pedagogika misolida) 234
Nurullayeva Ugulxon Ergashboyevna

O'qish savodxonligini rivojlantirishning zamonaviy didaktik yondashuvlari 237
Oripova Dilnozaxon Abduvosi qizi, Azimova Ziyoda Ergashevna

Adabiy ta'limda o'quvchilarning refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirish pedogogik muammo sifatida 241
Qodirova Dilnoza Alisher qizi

"Yorug'lik dispersiyasi va uni hosil bo'lishi" mavzusini eksperimental yo'l bilan tushuntirish metodikasi 245
Rashidova Vazira Baxodir qizi

Oliy ta'lim muassasalari talabalarini akademik mobillik asosida o'qitish tizimini takomillashtirish muammolari va ularning yechimlari 248
Ruziyeva Shoxida Fatilloyevna

Literature is A Reflection of the Soul and Culture of Humanity 254
Sayidova Sayyora Yorikulovna

Linguistic Devices in Detective Terminology of "The Purloined Letter" by Edgar Allan Poe 257
Shokirova Markhabo

Maktab direktorlarining psixologik bilimlarini rivojlantirishning ahamiyati va yo'nalishlari 260
Talabayev Utkirjon Rosuljonovich

Bo'lajak harbiy xizmatchilarda empatiya orqali kasbiy moslashuvchanlikni oshirishning ijtimoiy-psixologik asoslari 263
Toshmatov Rustamjon Muydinjon o'g'li

Tanqidiy tafakkurni shakllantirishning pedagogik va psixologik nazariyasi bo'yicha xorijiy va mahalliy tadqiqotlar tahlili 266
Xudoyorova Gavhar Baxtiyor qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash mazmuni va amaliy ahamiyati 271
Yakubova Zilola Zikirovna

Zulfiya she'riyatida vafodor ayol timsoli 274
Yusupova Muqaddam Mahmutjonovna

Yangi davr – yangi dars: ta'limdagi zamonaviy metodlar 278
Jumoniyozov Nurbek Xudoyorovich

Взаимное сотрудничество Республики Узбекистан и Республики Азербайджан в формировании современной системы международных отношений 280
Исломов Абдулазиз Латиф угли

Qo'l mehnati orqali talabalarda mas'uliyat va intizom tuyg'usini rivojlantirish 284
Abdullajonova Dildoraxon Rustamjonovna

Innovatsion ta'lim muhiti sharoitida o'qituvchining akmeologik pozitsiyasini shakllantirish 288
Aralova Dilafruz Dushaboy qizi

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida fanlararo aloqadorlikning ahamiyati 292
Madraximov Shuxratjon Shukurovich, Madraximova Maxfuza Axmedovna

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida adabiyot fanini o'qitishda zamonaviy texnologiyalar integratsiyasi 295
Madraximova Maxfuza Axmedovna, Madraximov Shuxratjon Shukurovich

Yosh o'qituvchilar va ongsostining ta'limdagi ahamiyati 299
Mutabar Kasimkhodjayeva

A Stylistic Comparison of Ethical and Moral Proverbs in English and Uzbek 303
Parvina Mukhtashamova

Talabalarning ijodiy faoliyatini rivojlantirishda podkast texnologiyalaridan foydalanish 306
Yuldashev Abdurauf Ro'zmatjonovich

Informatika o'qitishda grafik organayzerlardan foydalanish 308
Zohidova Mahfuza Habibovna

Характеристика деловой переписки на русском языке 311
Бобоназаров Хуршид Ишпулатович

Vatanparvarlik hissini yoshlarda takomillashtirish masalasining mahalliy psixologlar tomonidan talqini 315
Kulaxmetov Abdusattor Baxriddinovich

Методика преподавания фразеологизмов в старших классах 319
Мамадаминова Жамила Турабоевна

Особенности учебного кластера как среды для развития речевых навыков 323
Мамаджанова Карина Абдукаримовна

Maktabgacha ta'limda hr boshqaruvi: rivojlangan mamlakatlar tajribasi va O'zbekiston sharoitida tatbiq etish yo'llari 327
Alovdinova Iroda Botir qizi

"Kognitiv faollik" tushunchasi va uning pedagogik-psixologik aspektlari 330
Ismoilova Nozimaxon

The Significance of Media Competence in Enhancing Speaking Skills Among B2 and C1 Level Learners 335
Vazira Bafayeva Muxiddinovna

Zamonaviy ta'lim jarayonida 21-asr ko'nikmalarini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari 338
Raximdinova Gulbodom Ibrohimjon qizi

Kasbiy refleksiya asosida bo'lajak o'qituvchilarning transversal kompetensiyalarini rivojlantirishda maxsus va interfaol metodlardan foydalanish 344
Askarova Barchinoy Abdirahimovna

Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarining grafik kompetentligini transformatsion yondashuv asosida rivojlantirishning samarali shakllari va interfaol metodlardan foydalanish 347
Butayeva Gulmira Boxodirjonovna

Ota-ona qaramog'isiz qolgan bolalarni tutingan oilalarga moslashtirishning pedagogik mexanizmlari 350
D. Q. Rahimova

Emotsional intellektni rivojlantirishda zamonaviy ta'lim metodlarining o'rni 353
Jamalova Kamola Shahobiddinovna

Tadqiqot samaradorligini pasaytiruvchi metodik xatolarni korrektsiya qilish usullari 358
Mamasidiqova Odina Islomjon qizi

Ona tilini o'rgatishda didaktik material tanlash metodikasi 362
Mamatova Gulshan Amankulovna

Boshlang'ich sinf ona tili va o'qish savodxonligi darslarida to'rt blokli model (tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, muloqot va hamkorlik) ning qo'llanilishi 365
Mirzoyeva Maftuna Husnitdinovna

Spekulyativ dizayn metodi asosida talabalarda kelajak ssenariylarini yaratish texnologiyasi 368
Nishonov Nodir Alimjanovich

Filologiya yo'nalishi talabalari ta'lim jarayonida ilmiy dunyoqarashni shakllantirishda hamkorlik pedagogikasining ahamiyati 372
Nishonova Aziza Mirzaxmadovna

6–7 yoshli bolalarning kognitiv koʻnikmalarini raqamli ta'lim vositalari asosida shakllantirish metodikasini takomillashtirish 375
Nuritdinova Shaxnoza Kamoliddin qizi

Ona tili darslarida oʻquvchilarda sintaktik tushunchalarni shakllantirishning innovatsion metodikasini takomillashtirish 377
Oʻrozboyeva Dilnoza Alimboy qizi

Oʻquvchilar bilan olib boriladigan sport ishlarining pedagogik asoslari 380
Oromova Laylo Ilhomovna

Boʻlajak informatika oʻqituvchilarining kasbiy kompetentligini dasturlash tillari orqali rivojlantirish yoʻllari .. 384
Raxmatov Mirzo Mukimovich

Boʻlajak texnologiya fani oʻqituvchilarini tayyorlashda dizaynerlik qobiliyatlarini takomillashtirishda mahorat darslari (master klass)ni tashkil qilish 389
Satvoldiyeva Malaxatxon A'zamjanovna

Shaxs kasbiy taraqqiyoti va amaliy faoliyat rivojlanishining omillari 394
Toshmurodov Muxriddin Suvon oʻgʻli

Boʻlajak jismoniy madaniyat oʻqituvchisining kasbiy kompetentligini shakllantirish mexanizmlari 398
Yuldasheva Nargiza Egamberdiyevna

Talabalarda kasbiy yozma nutq kompetensiyasini takomillashtirish metodikasi 401
Alimov Farhod Sharabidinovich

Boshlangʻich ta'limda buyuk allomlarimiz merosini integratsiya asosida oʻqitish usullari 405
Mamatkarimova Sevara Alim qizi

Boʻlajak biologiya oʻqituvchilari inklyuziv kompetentligini rivojlantirish ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida 410
Raximov Atanazar Karimovich, Yuldashova Iroda Dilshodovna

15-16 yoshli voleybolchilardan iborat nazorat va tajriba guruhlarida sakrash chidamkorligining pedagogik tajriba davridagi rivojlanish koʻrsatkichlarini shakllanish dinamikasi 413
Sulaymonov Jaxongir Solijonovich

Boshlangʻich sinf oʻquvchilarida matematik kompetensiyalarni rivojlantirishning metod va vositalari 417
Xudoyberdiyeva Sayyora Abdimumin qizi, Buzrukov. T. O.

Boshlangʻich sinf oʻquvchilarining kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirishda oʻqitishning tashkiliy-pedagogik shartlari 421
Rahmonova Zulayho Abdumalikovna, Buzrukov T. O.

Pedagogik oliy ta'lim talablarida kasbiy pedagogik imijni rivojlantirishning ijtimoiy pedagogik zaruriyati 425
Moʻydinova Shoxsanam Doniyorbek qizi

The Role of English as a Tool for Cultural Diplomacy in Post-Soviet Uzbekistan 428
Fariza Umarova Yorqin kizi, Iroda Roziqova Alsharifiddin kizi

Ijodiy tafakkur shakllanishida lugʻatlarning oʻrni va ahamiyati 434
Tursunova Ozoda Faxriddinovna

TALABALARDA KASBIY YOZMA NUTQ KOMPETENSIYASINI TAKOMILLASHTIRISH METODIKASI

Alimov Farhod Sharabidinovich
Andijon davlat universiteti dotsenti (PhD)
ORCID 0000-0003-2784-2569

Annotatsiya: Mazkur maqolada muallif raqamli ta'lim sharoitida ingliz va o'zbek tillaridagi yozma nutq kompetensiyasini qiyosiy tahlil qilish asosida talabalarda kasbiy yozma nutq kompetensiyasini takomillashtirish metodikasini ishlab chiqqani va tajriba orqali uning samaradorligini izohlagani bayon etilgan. Maqolada ingliz tilini o'rgatishda raqamli texnologiyalarni qo'llash orqali nofilologik fakultetning 1-bosqich talabalari kasbiy yozma nutq kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan metodik tizim taklif etilgan.

Kalit so'zlar: yozma nutq, raqamlashtirish, kasbiy, kompetensiya, lingvistik, psixologik.

Abstract: This article discusses the development and experimental effectiveness of a methodology for improving the professional written speech competence of students based on the results of a comparative analysis of written speech competence in English and Uzbek in the context of digital education. The article proposes a methodological system for developing professional written speech competence of first-year students of non-philological faculties through digital technologies in teaching English.

Key words: written speech, digitization, professional, competence, linguistic, psychological.

Аннотация: В статье описывается разработка и эффективность методики повышения профессиональной письменной речевой компетенции студентов на основе результатов сравнительного анализа письменной речевой компетенции на английском и узбекском языках в условиях цифрового образования. В статье предлагается методическая система формирования профессиональной письменной речевой компетенции студентов первого курса нефилологических факультетов посредством использования цифровых технологий в обучении английскому языку.

Ключевые слова: письменная речь, цифровизация, профессиональная, компетентность, лингвистическая, психологическая.

KIRISH

Ta'limni modernizatsiya qilish ta'lim jarayonining barqaror rivojlanishi, mazmuni va jarayonida kasbiy yozma nutqiy kompetensiyalarni shakllantirish asosiy omillardan biri hisoblanadi. Lingvistika va lingvometodika sohalarida modellashtirish obyekti – nofilologik fakultet talabalarning kasbiy yozma nutq faoliyatining tematik va mazmuniy jihatlari hisoblanadi.

Ma'lumki, o'qituvchi va talaba o'rtasidagi muloqot modeli uchta komponentdan iborat: xabar manbai, xabar matni va xabar qabul qiluvchisi. Kasbiy yozma nutq jarayonini modellashtirishda asosiy maqsad – nofilologik fakultet talabalarida kasbga yo'naltirilgan yozma nutq kompetensiyasini shakllantirish asosida raqamli texnologiyalardan foydalangan holda chet tilida kasbiy yozma nutq ko'nikmalarini rivojlantirishdir. Muloqotga asoslangan va kasbga yo'naltirilgan yozma nutq modelining asosiy komponentlari maqsadlar, vazifalar, tamoyillar, shakllar, vositalar, usullar va ta'lim mazmunidan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ilmiy-metodik adabiyotlarda raqamli ta'lim sharoitida ingliz va o'zbek tillaridagi yozma nutq kompetensiyasini qiyosiy tahlil natijalari asosida talabalarda kasbiy yozma nutq kompetensiyasini takomillashtirish metodikasiga oid adabiyotlar V.A. Zavyalova, H. Kansızoğlu, O.I. Vaganova, N.Y. Danilova, M. Zhang, W. Chen, Y. Lai, N. Saab, N. Shevchenko va boshqalar tomonidan tadqiq qilingan [3,4,1,2,5,7,6].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Metodologik tahlilga ko'ra, til va nutqning o'zaro bog'liqligini lingvodidaktik tahlil qilish yozuv kompetensiyasini rivojlantirish modelini, chet tilida yozma nutq kompetensiyasini rivojlantirish modelini ishlab chiqilishiga differensial yondashuvni ta'minladi. Binobarin, ta'lim modelining kommunikativ yo'nalishi yozuv va yozma nutq modellarini o'z ichiga oladi. Talabalarning kasbiy yozma nutq faoliyatini bunday modellashtirish ularning intellektual fikrlash faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Yozuv modeli talabalarda yozma-orfografik kompetensiyalarni rivojlantiradi, yozma nutq modeli esa nofilologik fakultet talabalarning kasbga yo'naltirilgan yozma nutq kompetensiyasini takomillashtiradi.

Modulli ta'limning afzalligi – o'rganilayotgan materialning gradatsiyasi, olingan bilimlarning va shakllangan kasbiy yozma nutq kompetensiyasining dinamik xususiyatlari, ularning o'zgaruvchan vaziyatlar va kommunikativ vazifalarga moslashuvchanligi, kasbiy yo'naltirilgan o'quv materialini ongli ravishda o'zlashtirilishi va ta'lim metodlarining xilma-xilligidandir.

Kasbiy yozma nutq kompetensiyasini rivojlantiruvchi modelning vazifasi maktab ta'limida shakllangan yozuv ko'nikmalarini tuzatishni o'z ichiga oladi, ya'ni harflar konfiguratsiyasi va orfografik qoidalarga ishlov berish, qiyinchiliklarni va ularning paydo bo'lish sabablarini aniqlash, ularni bartaraf etish usullarini topishdan iborat. Diktant yozish yozuvni o'rganishning eng yaxshi usuli hisoblanadi.

Yozma nutq – bu murakkab aqliy faoliyat bo'lib, uning o'ziga xos xususiyatlarini fikrlarning mantiqiy bog'liqligi, keng qamrovliligi va asoslanganligi, uning kommunikativligini ta'minlaydi. Kasbiy yozma nutq modelining asosiy maqsadi maktab ta'limida shakllangan yozuv ko'nikmalarini tuzatish va bu boradagi qiyinchiliklarni bartaraf etish orqali raqamli texnologiyalar yordamida nutqiy kompetensiyani rivojlantirishdan iborat.

TAHLIL VA NATIJALAR

Raqamli ta'limda elektron mashqlar yozuv ko'nikmalarini va kasbiy yozma nutq kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirishning asosiy omilidir. Ingliz tilida kasbga yo'naltirilgan yozma nutq kompetensiyasini shakllantirish jarayonida elektron mashqlarni quyidagi ketma-ketlikda bajarish maqsadga muvofiqdir: yozuv mashqlari, yozma nutq mashqlari va kreativ yozma nutq mashqlari. Elektron yozuv mashqlari orfografik va grafik qoidalarning mustahkamlanishiga xizmat qilsa, kasbiy yozma nutqqa yo'naltirilgan mashqlarda yozma nutq yo'nalish elementlari mavjud bo'lib, ular oddiy yozuv mashqlaridan farqlanadi. Kreativ nutqiy kompetensiyani shakllantirishga qaratilgan mashqlarni bajarish esa ijodiy yondashuvni talab qiladi. Fikrni ongli va mantiqiy ifodalash – bu mazkur mashqlarning o'ziga xos xususiyatlaridandir. Annotatsiya, ma'ruza, maqola, turli esse, bayon va hokazolarni yozish – kreativ yozma nutq mashqlariga xos namunalardir. Kasbga yo'naltirilgan yozma nutq kompetensiyalarini shakllantirishda chet tili o'qituvchisi raqamli texnologiyalardan keng foydalangan holda turli metod, uslub va mashqlardan mohirona foydalanishi lozim.

Kasbga yo'naltirilganlik aynan yozma nutq faoliyatining mazmuniy qismiga kiritilganligi sababli nofilologik fakultet talabalari yozma nutq faoliyatini modellashtirishdagi mazmuniy komponent orqali kasbga yo'naltirilgan yozma nutq kompetensiyasini rivojlantirishda muhim omilga ega bo'ladi. Kasbga yo'naltirilgan yozma nutq kompetensiyasining mazmuniy qismi lingvistik, psixologik, metodik va kasbiy komponentlardan tashkil topadi.

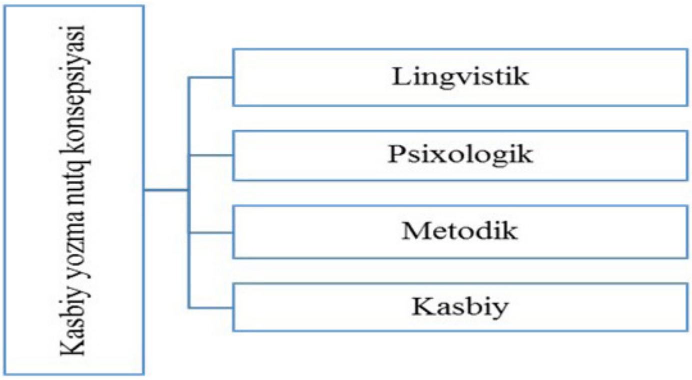

1-rasm: **Nofilologik fakultet talabalarning kasbga yo'naltirilgan yozma nutq kompetensiyasining tashkiliy qismlari**

Yozma nutqni o'rgatish mazmunining lingvistik komponenti grafik va orfografik qoidalarni, so'zlarni, so'z birikmalarini, tegishli kasb yo'nalishidagi yozma matn tuzishda foydalaniladigan gaplarni o'z ichiga oladi. Yozma nutqni o'rgatish mazmunining psixologik komponenti inson faoliyati bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ko'p

jihatdan ta'lim samaradorligi psixologik omillarga bog'liq. Yozma nutq – bu murakkab psixofiziologik jarayon bo'lib, unda barcha nutqiy analizatorlar ishtirok etadi va yozayotgan shaxs asosan yozma nutqning mazmuniy qismiga e'tibor qaratadi. Bu yerda nutqiy kompetensiya yozma nutq faoliyatining mazmuniy tomonini nutqiy vaziyat va nutqiy aktning maqsadiga yo'naltirilgan tarzda shakllantirishga xizmat qiladi. Nutqiy faoliyat jarayonida nutqiy mexanizm shakllanadi, bu esa nutqiy ifodalarni, shu jumladan yozma nutqni ham hosil qilishga yordam beradi. Nutqiy aktlarning ongli bajarilishi esa yozma nutq faoliyatida avtomatizatsiyaning vujudga kelishiga olib keladi.

Yozma nutqni o'rgatish mazmunining metodik komponenti ikki subyekt faoliyatidan iborat: bir tomonda o'qituvchi, ikkinchi tomonda talabalar. O'qituvchining vazifasi – yozma nutqiy faoliyatni tashkil etishning eng optimal variantlarini topish va bilimlarni uzatish, yozma nutqiy kompetensiyani shakllantirishda samarali shakl, usul va vositalarni tanlashdan iborat. Ta'limdagi muvaffaqiyat ko'p jihatdan talabalar faoliyati va motivatsiyasiga bog'liq bo'lib, bu esa o'z navbatida o'qituvchidan pedagogik faoliyatda ijodiy yondashuvni talab qiladi.

Yozma nutqni o'rgatish mazmuni yozuv va yozma nutq mazmunidan iboratdir. Yozuv mazmuni, ya'ni birinchi komponent, tilning grafik va orfografik tizimini, shuningdek, yozuvni o'zlashtirishga xizmat qiladigan usullar, yo'llar, metodlar va vositalarni o'z ichiga oladi. Yozma nutq mazmuni esa til materialidan tashkil topgan yozma matn mahsuli bo'lgan yozma nutq faoliyatidir. Matn mazmuniga yozma nutqqa xos turli nutqiy klishelar va ifodalar kiradi. Yozma nutq kompetensiyasining mazmuniy qismi ma'lumotni yetkazish, fikrni ifodalash, matnda ifodalangan ma'lumotni asoslash, nutqiy vaziyatga mos ravishda til vositalaridan to'g'ri foydalanish va yozuvchining emotsional holatini ifodalashni o'z ichiga oladi. Yozma nutqni o'rgatish mazmunining metodik komponentiga, shuningdek, o'qituvchi faoliyatini nazorat qilish va baholash usullarini ham kiritish mumkin. Bu talabalar faoliyatini to'g'ri yo'nalishga yo'naltirish, yozma nutq faoliyatida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xatolarni bartaraf etishga xizmat qiladi. Yuqorida keltirilgan barcha omillar raqamli texnologiyalar yordamida yozma nutqni shakllantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Kasbiy komponent. Yozma nutq faoliyatining navbatdagi komponenti – bu kasbiy komponent bo'lib, u nofilologik fakultet talabalarida kasbga yo'naltirilgan yozma nutq kompetensiyasini rivojlantirish bo'yicha qo'yilgan ta'lim maqsadiga erishishda asosiy o'rin tutadi. Ingliz tilini nofilologik oliy o'quv yurtlarida o'qitish talabalarning kasbiy kompetentligini, jumladan, ularning yozma va kasbga yo'naltirilgan nutq tayyorgarligini oshirishga qaratilgan. Nolisoniy oliy o'quv yurtlari talabalari oldida turgan asosiy talab – raqamli texnologiyalar yordamida yuqori darajadagi kasbiy bilimga, xorijiy til kasbiy yozma nutq bilimiga, ularning kasbiy faoliyati sohasida xorijiy manbalardan zarur ma'lumotlarni olish qobiliyatiga ega mutaxassislarni tayyorlashdan iborat. Bu esa ularning o'z kasbiy faoliyati sohasida xorijiy manbalardan zarur ma'lumotlarni olishiga xizmat qiladi.

Kasbga yo'naltirilgan yozma nutq kompetensiyalarini shakllantirish yozma nutqiy birliklarni aniqlashni talab etadi, bu birliklar yozma nutqning o'quv-nutqiy birliklari hisoblanadi. Ularga so'zlar, so'z birikmalari, kasbiy terminologiya, iboralar va frazeologik birliklar kiradi. Nofilologik fakultet talabalarida yozma nutqni o'rgatish mazmuni davlat dasturlari talablariga javob berishi kerak, talabalar kasbiy kompetensiyasi esa kelajakdagi kasbiy faoliyatlarining xususiyatlarini, jumladan, ularning kasbiy yozma nutq kompetensiyasini aks ettirishi lozim. Demak, nolisoniy oliy o'quv yurtlarida chet tili fani talabalarning kasbiy malakasini oshirishga xizmat qilishi kerak. Ta'lim shakllari, usullari va vositalari zamonaviy texnologiyalarni hisobga olgan holda takomillashtirilishi zarur. Raqamli texnologiyalardan foydalanish talabalarning media savodxonligini oshirishga, ularning kasbiy tayyorgarligini yaxshilashga xizmat qiladi. Talabalarga platformalarni o'rnatish va o'quv jarayonida internet-resurslardan foydalanish ko'nikmalarini o'rgatish zarur.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqqan holda shuni xulosa qilish mumkinki, hozirgi vaqtda talabalarning ixtiyorida turli xil raqamli texnologiyalar mavjud: onlayn platformalar, onlayn konferensiyalar, seminarlar, elektron kutubxona tizimlari va boshqa ko'plab raqamli resurslar. Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarni qo'llashda motivatsiya omili nihoyatda muhim ahamiyatga ega, chunki motivatsiya talabalarda zamonaviy texnologiyalarga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi.

An'anaviy umumta'lim mavzularidan kasbga yo'naltirilgan mavzularga o'tish zarur, bu esa kasbiy yozma nutq kompetensiyasini rivojlantirishga qulay sharoit yaratadi. Ta'lim jarayonining raqamlashtirilishi talabalarning individual, mustaqil va ijodiy kompetensiyasini rivojlantirishga, raqamli texnologiyalardan foydalanish tajribasini orttirishga yordam beradi, bu esa zamonaviy mutaxassislarni tayyorlash sifatini oshiradi. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, raqamli texnologiyalar asosida kasbiy yozma nutqqa yo'naltirilgan masofaviy ta'lim yaxshi istiqbollarga ega. Yozma nutqqa yo'naltirilgan masofaviy ta'lim moslashuvchanlik, modullilik, iqtisodiylik, o'qituvchining yangi roli va ta'lim sifatini nazorat qilish kabi xususiyatlarga ega. Talabalarni yozma nutq bo'yicha zarur bilimlar, ma'lumotlar va topshiriqlar bilan ta'minlash hamda o'qituvchi va talabalar o'rtasida ularning joylashgan manzilidan qat'i nazar, aloqa va muloqotni amalga oshirish masofaviy ta'limning asosiy maqsadi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ваганова О.И. и др. Цифровые технологии в образовательном процессе // Балтийский гуманитарный журнал, том 9, № 2(31), 2020. – Б. 53–56. [https://doi.org/10.26140/bgz3-2020-0902-0012]
2. Данилова Н.Ю. Формирование профессиональных компетенций студентов – будущих педагогов в области лингвистического образования младших школьников // Вестник Ленинградского государственного университета имени А.С. Пушкина, 2020, № 2. – С. 153–172.
3. Завьялова В.А. Модель профессиональной готовности преподавателя к применению цифрового обучения при реализации дополнительных профессиональных программ // Мир университетской науки: Культура, Образование, № 6, 2022. – С. 72–78. [https://doi.org/10.18522/2658-6983-2022-6-72-78]
4. Kansızoğlu, H. (2023). Investigating Turkish teachers' views and practices on writing instruction in secondary schools: A mixed-methods study. Journal of Pedagogical Research, 7(3), 211–247. [https://doi.org/10.33902/JPR.202319728]
5. Lai, Y., Saab, N. & Admiraal, W. (2022). University students' use of mobile technology in self-directed language learning: Using the integrative model of behavior prediction. Computers & Education, 179, 104413. [https://doi.org/10.1016/j.compedu.2021.104413]
6. Shevchenko, N. (2018). Formation of value-motivational attitude of a future teacher to professional activities in the context of lifelong learning. Lifelong Learning: XXI Century, 4(24), 33–45.
7. Zhang, M. & Chen, W. (2022). Assessing collaborative writing in the digital age: An exploratory study. Journal of Second Language Writing, 57, 100868. [https://doi.org/10.1016/j.jslw.2022.100868]

MAKTAB TA'LIMI SCHOOL EDUCATION ШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.